

Geschiedenis

Voor 1648, het einde van de Tachtigjarige Oorlog, zijn er in Oerle, Veldhoven-Dorp en Zeelst al schoolmeesters. In sommige kleinere plaatsen geven Rooms-Katholieke kapelaans de kinderen les. Vanaf 1648 wordt het katholieke geloof verboden in het openbaar: de katholieke schoolmeesters worden ontslagen en vervangen door protestantse. De scholen worden openbaar en gefinancierd door de overheid. Tot ca. 1800, de Franse tijd, blijft dat zo. Daarna komen er weer katholieke onderwijzers op de openbare scholen. In die tijd volgen weinig meisjes onderwijs. In de loop van de 19^e eeuw worden in de Veldhovense kerkdorpen nonnenkloosters opgericht die onderwijs voor meisjes gaan verzorgen. Naast taal en rekenen krijgen de meisjes ook les in koken en naaien.

In 1920 wordt de onderwijswet van minister Visser ingevoerd: de overheid gaat voortaan ook het bijzonder onderwijs (lees: katholiek onderwijs) financieren. De onderwijzers op de openbare scholen worden benoemd door de gemeenteraad. De katholieke kerkbesturen hebben grote invloed op de gemeenteraad van de nieuw gevormde gemeente Veldhoven en nemen de openbare scholen over. De kloosters blijven het onderwijs aan de meisjes verzorgen, nu volledig op kosten van de overheid. De jarenlange opdeling in een jongens- en een meisjesschool vindt hierin zijn oorsprong. Die scheiding past ook prima in de strategie van de kerk, die ook zorgt voor deze deling in de jeugdverenigingen.

Naar school in Veldhoven-Dorp

In 1899 wordt begonnen met de bouw van een klooster en een jaar later start de bijbehorende katholieke meisjesschool en kleuterschool. De jongens krijgen les in de openbare school op de hoek Rapportstraat/Dorpstraat. In 1922 wordt de nieuwe openbare jongensschool in de Dreef in gebruik genomen. In 1926 wordt dat een katholieke school.

Meester Cornelis Rijken (1861-1942) is in Veldhoven-Dorp een begrip. Vijftig jaar lang, van 1880 tot 1930, staat hij in Veldhoven voor de klas. De dorpsonderwijzer heeft een voorliefde voor geschiedenis, archeologie en natuur. Bij zijn eervol ontslag in 1930 wordt hij onderscheiden tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Om zijn verdiensten voor Veldhoven-Dorp te benadrukken, besluit de gemeenteraad in 1953 een straat naar hem te vernoemen.

Naar school in Meerveldhoven

In 1902 zijn er in Meerveldhoven 28 schoolgaande kinderen: van de 17 meisjes gaan er 4 naar Veldhoven-Dorp en 13 in Zeelst naar de kloosterscholen. Voor 11 jongens wordt geen openbare school gebouwd: zij gaan naar de openbare scholen van Veldhoven-Dorp en Zeelst. De ouders vinden dat maar niks: ze zijn bang dat de kinderen onderweg naar school onder de tram komen. In 1910 wordt alsnog een school gebouwd in de Schoolstraat: de Sint Jozefschool. In de jaren '50 krijgt Meerveldhoven een nieuwe jongensschool in de Raadhuisstraat. Vanaf 1977 krijgen de kleuters en de meisjes ook les in dat gebouw: het is de start van basisschool De Meerhoef.

Naar school in Oerle

Oerle kent sinds 1855 een openbare en een bijzondere school van de zusters uit het klooster. In 1913 wordt een nieuwe openbare school in gebruik genomen. De bijzondere meisjesschool is tevens een pensionaat met ongeveer 80 pensionaires. Samen met de circa 20 religieuzen is dat maar liefst 1/6 deel van de bevolking van Oerle. Vanaf 1909 is er in Oerle een ULO-opleiding. Vanaf 1926 wordt les gegeven op de jongensschool Sint Jan Baptist en de meisjesschool Onze-Lieve-Vrouw van Lourdesschool. Nu is dat de gemengde basisschool Sint Jan Baptist.

Louis van der Heijden (1883-1972), hij wordt 't Misterke genoemd, is een legendarische persoon uit Oerle. Klein van stuk, maar groot van waarde. Van 1912 tot 1950 is hij het hoofd der school. In die 38 jaar dient hij Oerle in al zijn facetten. Hij is dirigent en organist van het kerkkoor en voorzitter en onderdirecteur van fanfare St. Cecilia. Als er in het dorp een feest plaatsvindt is hij altijd de voorzitter van het feestcomité. Hij betekent ook veel voor de boeren. Hij is voorzitter van de veefokvereniging, de stierhouderij en de boerenleenbank en geeft les aan de land- en tuinbouwschool, een avondschoon voor volwassen boeren. Hij laat zich wel eens verleiden om na de lessen op deze laatste school samen met de leerlingen een borreltje te gaan drinken. Altijd jenever. En als het er teveel worden, kiest hij voor een borreltje met water. Op zijn 70e verjaardag in 1953 ontvangt hij een pauselijke onderscheiding: het erekruis 'Pro ecclesia et pontifice'.

Naar school in Zeelst

Het gebouw van de openbare lagere school in Zeelst dateert van 1844. Het wordt in 1873 uitgebreid, tegelijk met de bouw van de Willibrorduskerk naast de school. In 1894 gaan de meisjes en de kleuters naar de school die bij het klooster wordt gebouwd. Alle jongens en enkele protestantse meisjes blijven er over. In 1912 werd een nieuw openbaar schoolgebouw aanbesteed. De school blijft tot 1928 openbaar.

Jacques Cuijpers (1850-1926) uit Neeritter (Midden-Limburg) wordt op 32-jarige leeftijd benoemd tot hoofd van de lagere school in Zeelst. Hij voelt zich er zo thuis dat hij er tot na zijn pensionering blijft. Al snel wordt hij dirigent van het kerkkoor en lid van harmonie l'Union Fraternelle. Het is ook een gelovig man. Hij maakt prachtige kalligrafieën en enkele boekjes van de oude bedevaartskapel O.L. Vrouw ter Eik in Meerveldhoven. Cuijpers is een van de eerste volkskundigen in ons land: hij verzamelt vol enthousiasme allerlei alledaagse zaken zoals kinderriempjes, volksverhalen, dialectwoorden, spotnamen voor dorpen, spreuken en gezegden. Ook noteert hij volksgebruiken en rituelen. In Cuijpers' werk is waardevolle informatie te vinden waar men in de officiële geschiedenisboeken tevergeefs naar zal zoeken. Zoals een echte onderwijzer betaamt heeft Cuijpers een prachtig handschrift. Ook kan hij goed tekenen. Hij ontwikkelt zich tot een succesvol kalligraaf: rond 1900 maakt hij tientallen kalligrafische werken. Variërend van eenvoudige diploma's voor handboogschietwedstrijden tot complexe, soms wel een meter hoge, naamlijsten voor verenigingen. Op zijn zeventigste neemt hij zijn intrek bij de zusters in Veldhoven-Dorp. Daar overlijdt hij op 16 februari 1926 op 75-jarige leeftijd.

Protestantse scholen

In Veldhoven-Dorp en Meerveldhoven is er na 1920 behoefte aan een protestantse school; in Oerle en Zeelst wonen geen protestanten. Uiteindelijk blijven er in 1926 nog 19 leerlingen over in Veldhoven-Dorp voor het openbare onderwijs. Zij nemen hun intrek in het verlaten schoolgebouw op de hoek Rapportstraat/Dorpstraat, en een handjevol kinderen gaat naar Meerveldhoven en wordt ondergebracht in een kamer van de pastorie. Eigenlijk zijn het te weinig leerlingen, maar het vervoer naar Eindhoven is duurder voor de gemeente dan de kosten voor het lokaal. In 1948 stelt sigarenfabrikant Platteel zijn oude fabrieksgebouw aan de Dorpstraat ter beschikking.

www.erfgoedhuisveldhoven.nl

VELDHOVEN IN BEELD wordt samengesteld door de Bibliotheek Veldhoven, Erfgoedhuis Veldhoven en Museum 't Oude Slot

